

subsequitur ly semper respectiue sumpti, aut præcedit: si subsequitur sic exponenda est, Verbi gratia. Semper nõ fuit Aristoteles, aliquo tẽpore fuit Aristot. & fuit aliquod tempus, in quo non fuit Aristot. ergo semper, id est omni tempore præterito non fuit Aristot. De futuro autem sic exponenda est, semper non erit abundantia: Aliquo tẽpore erit abundantia, & erit aliquod tempus in quo non erit abundantia, ergo semper non erit abundantia. Si verò negatio præcedat, non est exponenda, sed per suum oppositũ probanda. Verbi gratia. Non semper erit pax, sic probatur. Hęc est falsa, semper erit pax, ergo ista est vera, non semper erit pax, patet consequentia per legem contradictoriarum.

Constat igitur tibi quomodo probanda sit propositio de semper, siue absolute, siue respectiue teneatur, siue affirmatiue siue negatiue.

Conclusiones, quas inferunt terministæ ex hoc modo probandi, vide in Paulo vbi supra.

Totus.

De hoc termino totus videndum est, quomodo probanda sit propositio quã ingreditur. Tu igitur aduerte quòd apud Aristot. dupliciter sumitur. primo per ente completo siue perfectò, in quo sensu dicimus totum esse illud cui nihil deest quod spectet ad sui integritatem, secundo sumitur per qualibet parte alicuius totius. In primo sensu dicunt logici totũ categorematicè, in secundo autẽ sensu dicunt totum syncategorematicè. In primo sensu communiter locatur inter subiectũ & verbum, vt hic, nix tota est alba, vel inter verbum & prædicatũ vt hic, Deus est totus bonus. In secundo autẽ sensu præcedit subiectum, vt hic, totus Sortes est minor Sorte, id est quilibet pars Sortis est minor Sorte.

In primo sensu non exponitur, sed sic probatur: Nix est tota alba, nix est perfectè alba, ita quòd nullus gradus albedinis sibi deest, ergo est tota alba eodem modo probanda sunt ista. Ignis est totus calidus, Deus est totus bonus.

In secundo sensu debet probari exponibiliter hoc modo, tota domus est minor domo: Aliqua pars domus est minor domo & nulla est pars domus, quã non sit minor domo, ergo tota domus est minor domo.

Hoc modo probanda est propositio affirmatiua de toto syncategorematicè sumpto. Si autẽ fiat negatiua negatione præposita, vt hic, Non tota domus est minor domo. Nõ est exponenda, sed per suã contradictoriam probanda vel improbanda, vt patet hinc. Hęc est vera, tota domus est minor domo, ergo hęc est falsa, Nõ tota domus est minor domo, patet consequentia, per legẽ contradictoriarũ. Si verò postposita negatio, vt hic, tota domus non est alba, non est exponenda, sed per contradictoriã probanda hoc modo, Hęc est vera, tota domus est alba, ergo hęc est falsa, tota domus nõ est alba, patet consequentia, per legem contradictoriarũ. Nõnulli volũt q̃ probetur vt vniuersalis negatiua, eo & æquipollet illi, quomodo autẽ illa probetur, diximus in cap. tertio huius tractatus. vide tu illic.

Constat igitur tibi, quomodo probanda sit propositio de toto categorematicè, & syncategorematicè sumpto, siue sit affirmatiua siue negatiua.

Conclusiones hinc illatas apud terministas, vide Paulo vbi supra.

Infinitiũ.

De hoc termino infinito videndũ est, quomodo propositio quam ingreditur sit probanda. Tu igitur aduerte, q̃ infinitum apud logicum dupliciter sumitur, scilicet categorematicè, & syncategorematicè, categorematicè significat ens quod non habet principiu, neque finẽ, & ponitur in propositione à parte prædicati, vt Deus est infinitus. Mortuus cæli, & tempus sunt infinita, supposito qđ mundus sit æternus ad mentem Aristot. syncategorematicè significat quod quocunq̃ ente dato pot̃ dari maius, vel quibuscũque datis possunt dari plura, & ponitur in principio propositionis, vt infinitũ corpus est, infinitũ spaciũ est extra cælum, infinitũ sumptum catego. non facit propositionem exponibilem, sed resoluibile, vt Deus est infinitus, hoc est infinitũ, & hoc est Deus, ergo Deus est infinitus. sumptum autem syncategorematicè facit propositionem dupliciter probabilem, primò exponibiliter, vt hic, Infinitum corpus est, aliquantum corpus est, & non tantum quin maius, & maius, & sic in infinitum, ergo infinitum corpus est, eodẽ modo exponenda est ista de præterito. Infinitum corpus fuit, & de futuro, infinitum corpus erit, in plurali autẽ sic exponenda est, infinitæ stellæ sunt, aliquot stellæ sunt, & nõ tot quin plures in infinitũ, ergo infinitæ stellæ sunt. eodem

Iauel. Tom. j.

modo exponere istam de præterito, infiniti dies fuerunt, & istam de futuro, infiniti dies erũt, supposita æternitate motus cæli. secundo probatur sic, infinitum corpus est, aliquantum corpus est, & duplum ad aliud, & triplum ad aliud, & quadruplum ad illud, & sic in infinitum, ergo infinitũ corpus est, in plurali autem sic, infinita sydera sunt. Duo sunt, & tria, & quatuor & quinque, & sic in infinitum, ergo infinita sydera sunt, vterque istorum modorum vñtatus, & validus est, licet forte secundus sit manifestior.

Constat igitur tibi quomodo probanda sit propositio de infinito categoricè, & syncategorematicè sumpto.

Cõclusiones deductas ex hoc modo probandi, vide in Paulo vbi supra, & hęc dicta sint de ppositioe exponibili.

CAP. IIII. De propositione officibili.

In cap. quarto videndũ est, quomodo propositio officibilis probanda sit, & hic tria agenda sunt, primò quid sit, secundo quot modis sit, tertio quomodo probatur.

Quantũ ad primũ aduerte quòd propositio officibilis est illa cuius dictũ siue oratio infinitiua determinatur aliquo sex terminorum modalium, vel verbo concernente actum mentis. exemplum primi, necesse est Deum esse, exẽplum secundi, credo Deum esse omnipotentem. Termini enim siue verba concernentia actum mentis sunt ista, Scio, intelligo, credo, opinor, imaginor, volo, desidero &c.

Sed aduerte quòd termini modales, & verba concernentia actum mentis possunt in duplici sensu facere propositionem, in sensu cõposito, & in sensu diuiso. In sensu quidem cõposito præcedunt, aut subsequuntur orationem infinitiuam vt hic, necesse est Deum esse, vel sic, Deum esse est necesse, & hic, Scio hominem esse risibilem, vel sic, hominem esse risibilem intelligo.

Quantũ ad secundũ aduerte quod propositio officibilis in sensu cõposito potest fieri duobus modis, primo per terminum modalem, & verbum importans actum animæ, vt prædiximus, secundo per hos terminos, per se, per accidens, per se primo, per se non primo, vt declarabitur.

Quantum ad tertium aduerte q̃ propositio officibilis siue fiat per terminum modalem, siue per verbum significans actum mentis, siue per hos terminos per se, per accidens, per se primo, per se non primo, dummodo fiat in sensu cõposito sic officienda, id est probanda est, Necesse est Deũ esse, sic probatur. Hęc propositio est necessaria, Deus est, quã adæquate significat Deum esse, ergo necesse est Deum esse.

Scio hominem esse immortalem secundum animam, sic probatur: Hęc propositio est scita à me, Homo est immortalis secundum animam, quã adæquate significat hominẽ esse immortalem secundum animam, ergo scio hominem esse immortalem secundum animam.

Per se primo homo est risibilis, probatur sic. Hęc propositio est p se primo, hõ est risibilis, quã adæquate significat hominẽ esse risibile, ergo per se primo hõ est risibilis.

Per se non primo, Sortes est risibilis, sic probatur. Hęc propositio est per se nõ primo, Sortes est risibilis, quã adæquate significat Sortem esse risibilem, ergo &c.

Per accidens homo currit, sic probatur. Hęc propositio est per accidens, homo currit, quã adæquate significat hominem currere, ergo &c.

Dixi dummodo fiat in sensu cõposito, quoniam in sensu diuiso non est officienda, sed probanda secundum existentiam termini præcedentis terminum modalem, aut verbum concernens actum mentis. Verbi gratia, Deũ necesse est esse. Hęc est resoluenda hoc modo, hoc necesse est esse, & hoc est Deus, ergo Deum necesse esse. Hęc aut omnem hominem possibile est esse album exponenda est sicut vniuersalis affirmatiua: exponatur ergo sic, hominẽ possibile est esse album, & nihil est homo, quin illud possit esse album, ergo omnem hominem possibile est esse album.

Constat igitur tibi quid si propositio officibilis, & quotuplex sit, & quomodo probanda.

Conclusiones illatas ex hoc modo probandi, vide in Paulo in tracta de probationibus terminorum.

CAP. V. De propositione descriptibili.

In hoc cap. agendum est de propositione descriptibili, & hic quatuor agenda, primò quomodo sumit hic descriptio, à qua denominatur propositio descriptibilis: secundo quid sit propositio descriptibilis, tertio quot modis sit, quarto quomodo probatur.